

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№11

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

*Elektron nashr. 794 sahifa.
2025-yil, noyabr*

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

YASHIL TRANSPORT SIYOSATINING BARQAROR RIVOJLANISH VA TARMOQLARARO INTEGRATSIYADAGI O'RNI	21
Rahmonov Rasul Ne'matovich	
BANK AKTIVLARI VA PASSIVLARINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH	34
Safarov Sanjar Ravshan o'g'li	
O'ZBEKISTONNING INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISH STRATEGIYALARI.....	38
Madraximova Irodaxon Sherzodbek qizi	
HUDUDIIY XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA MENEJMENT SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYA MODELII	43
Maxmudova Nozimaxon Baxriddinxonovna	
DAVLATNING BUDJET SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISHNING DOLZARB MASALALARI	50
A.A. Ismailov	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGINING MEXANIZMINI SAMARALI TASHKILLASHTIRISHDA MOLIYAVIIY MANBALARNI SHAKLLANTIRISHNI YO'NALISHLARI	56
Mansurov Mansur Alisherovich	
ANTIKRIZISLI BOSHQARUV TIZIMLARIDA RANGLI SIGNAL MEXANIZMLARINING FUNKSIYALARI.....	61
Aliqulov Aziz Haydarjonovich	
XODIMLARNI MOTIVATSIYALASHNING XALQARO MODELLARINI O'ZBEKISTON KORXONALARIDA QO'LLASH IMKONIYATLARI.....	66
Yormamatov Qodirjon Juraqulovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT OMILLARI VA ULARNING QISHLOQ XO'JALIGI KORXONALARINING SAMARADORLIGIGA TA'SIRI	71
Yaxshiyev Shahzod Sherari o'g'li	
OLIIY TA'LIM MUASSASALARI VA MEHNAT BOZORI INTEGRATSIYASI BO'YICHA XORIJIY TAJIRIBALARI	78
Haqqulov Fazliddin Faxriddinovich	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHDA RIVOJLANGAN VA RIVOJLANAYOTGAN DAVLATLAR TAJIRIBASI	84
Aripov Abdulaziz Sakijonovich	
YASHIL ENERGETIKA RIVOJLANISHINING IQTISODIIY SAMARADORLIGINI EKONOMETRIK BAHOLASH.....	89
Bobokulova Muhabbat Muhammadiyeva	
ELEKTRON TO'LOVLAR VA POS TIZIMLARI — KICHIK BIZNESDA SAMARASI VA XAVFLARI	93
To'liqinov Dilshodxo'ja Olim o'g'li	
MINTAQADA RAQAMLI IQTISODIYOTNI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING ISTIQBOLII YO'NALISHLARI	98
Yusubov In'omjon Ikram o'g'li	
SOLIQ SIYOSATINI RAQAMLI BOSHQARISH ORQALI BUDJET DAROMADLARINI BARQARORLASHTIRISH STRATEGIYASI.....	103
Xodjimatomov Xamidullo Mamirjonovich	
OZIQ-OVQAT TOVARLARI B2B BOZORINI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIIY MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH	108
Hayitboyeva Ullijon Bobonazar qizi	
FARMASEVTIKA SANOATIDA INVESTITSION FAOLIYAT SAMARADORLIGINI BAHOLASH	113
Yaqubov Timurbek G'anibekovich	
SHAXSNI OVOZI ASOSIDA IDENTIFIKATSIYALASH VA AUTENTIFIKATSIYALASH ALGORITMLARI	123
Ozoda Sabirova Shermamaxamatovna	

YASHIL IQTISODIYOT — BARQAROR RIVOJLANISH GENERATORI	129
Berdibekova Dilfuza Xoldorbekovna	
CHET EL MEHMONXONA TARMOQLARINING BRENDING STRATEGIYALARINI O'RGANISH	133
Ergashev Oybek Mamarasul o'g'li	
MILLIY IQTISODIYOTDA KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SOHASINING MOLIVAVIY SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING USLUBIY JIATLARINI TAKOMILLASHTIRISH	144
Arzikulov Otabek Ali o'g'li	
TRANSPORT TIZIMI SOHASI KORXONALARINING INNOVATSION SALOHİYATINI BAHOLASH YO'NALISHLARI	152
Ismailov Akmal Maxsudovich, Abilqosimova Shaxlo Sodiқ qizi	
MEHMONXONALAR SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA XODIMLARINING O'RNI VA AHAMIYATI	158
Abduxamidov Sarvar Adxamovich, Normurodov Tal'at Normurod o'g'li	
KORXONALARDA HR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	163
Aminova Shaxnoza Aziz qizi	
JAHON IQTISODIYOTIDA OZIқ-OVQAT XAFSIZLIK RO'LI	168
Abdusamatov Barkamol Rustamjon o'g'li	
ТУРИСТИЧЕСКИЕ РЕСУРСЫ КАРАКАЛПАКСТАНА И СУЩЕСТВУЮЩАЯ ИНФРАСТРУКТУРА	174
Хошимова Камилла Навфал қизи	
DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK MEXANIZMLARI: REKREATION TURIZM SOHASIDA QO'LLASH TAJRIBASI VA ISTIQBOLLARI	184
Najmitdinov G'ayratbek Sharifovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA VIRTUAL TA'LIM PLATFORMALARI: TEXNIK VA PEDAGOGIK TALABLAR, TIZIMLI TAHLIL VA IQTISODIY JIATLAR	189
Turayeva Adiba Ikramovna	
ICHKI AUDIT TIZIMI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	193
Nuridinova Barchinoy Xusniddin qizi	
MINTAQA IQTISODIYOTIDA SUV RESURLARIDAN FOYDALANISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	199
Xaitbaev Jasurbek Otaxanovich	
MINTAQANING EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMI	204
Raimboyeva Mashhura Davronbek qizi	
SURXONDARYO VILOYATIDA RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA XODIMLARNI BOSHQARISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	210
Jobborov Anvar Egamberdiyevich	
ISLOMIY MOLIVALASHTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELEKTNING DOLZARBLIGI	217
Nazarov Nodirjon Namoz o'g'li	
JISMONIY SHAXSLARNING MOL-MULKINI SOLIQQA TORTISH MASALALARI	222
Mamadjanov Shuxrat Jalolidinovich	
ENTREPRENEURSHIP AND BUSINESS MANAGEMENT IN UZBEKISTAN	225
Abdukhalikova Komila Abdukhalikovna	
BANKLARDA BARQARORLIKNI TA'MINLASH UCHUN RAQAMLI YECHIMLARNI TAKOMILLASHTIRISH	229
Saydamatova Muxlisabonu Rasuljon qizi	
PAXTA-TO'QIMACHILIK SANOATINI MODERNIZATSIYA QILISH YO'NALISHLARI: TAHLIL VA TAKLIFLAR	233
Abdullayev Hamidulla Abdug'ani o'g'li	
WAYS TO IMPROVE THE EFFICIENCY OF STATE FINANCIAL REGULATION MECHANISMS IN ENSURING THE CAPITALIZATION OF INSURANCE ORGANIZATIONS	238
Abdullaev Erkinjon Azamovich	
YASHIL IQTISODIYOTNI SHAKLLANTIRISHDA YASHIL MOLIVALASHTIRISHNING NAZARIY JIATLARI	245
Xalikov S. X.	

QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI BOZORIDA KORXONALAR RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISHDA MARKETING STRATEGIYALARIDAN FOYDALANISH	245
Xudayberganov Jasur Baxodirovich	
WAYS TO IMPROVE THE EFFICIENCY OF STATE FINANCIAL REGULATION MECHANISMS IN ENSURING THE CAPITALIZATION OF INSURANCE ORGANIZATIONS	251
Abdullaev Erkinjon Azamovich	
NATIJAVIYLIKKA YO'NALTIRILGAN BYUDJETLASHTIRISH JARAYONINING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI VA UNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	257
Allakuliyev Akmal Baltayevich	
SURXONDARYO VILOYATIDA RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA XODIMLARNI BOSHQARISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	261
Jobborov Anvar Egamberdiyevich	
TO'QIMACHILIK KORXONALARIDA BOSHQARUV TIZIMINI RESURSLARNI OPTIMALLASHTIRISH ORQALI TAKOMILLASHTIRISH.....	268
Avulchayeva Feruza Jurakuziyevna	
BANKLARDA BARQARORLIKNI TA'MINLASH UCHUN RAQAMLI YECHIMLARNI TAKOMILLASHTIRISH.....	272
Saydamatova Muxlisabonu Rasuljon qizi	
ZAMONAVIY ISH JOYLARINI SHAKLLANTIRISHDA AYOLLARNING ROLI	276
Tulyaganova Aziza	
ISLOMIY MOLIALASHTIRISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'IY INTELEKTNING DOLZARBLIGI.....	281
Nazarov Nodirjon Namoz o'g'li	
TURIZM MARKETINGINING NAZARIY ASOSLARI, ZAMONAVIY YO'NALISHLARI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH ISTIQBOLLARI.....	286
Xamidov Otabek Bakidjanovich	
KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIK SOHASINING IQTISODIY KO'RSATKICHLAR TIZIMINI STATISTIK BAHOLASHNING USLUBIY JIHATLARI	290
Arzikulov Otabek Ali o'g'li	
ЭКОЛОГАМ ПОЧЕТ И УВАЖЕНИЕ	298
Максудова Шахиста	
DEBITOR VA KREDITOR QARZDORLIKNING MOHIYATI VA ULARNING O'ZGARISH TENDENTSIYALARI	304
Jo'raev Farruxbek Muxiddin o'g'li	
O'ZBEKISTONDA ISLOMIY MOLIALASHTIRISH XIZMATLARI BOZORINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	307
Inomjonov Islomjon Iloxomjon o'g'li	
ENTREPRENEURSHIP AND BUSINESS MANAGEMENT IN UZBEKISTAN	311
Abdukhlikova Komila Abdukhlikovna	
МОБИЛЬНЫЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ КОМПЕТЕНЦИЙ БУДУЩИХ ИНЖЕНЕРОВ.....	315
Хурамова Фарангиз Учкун кизи	
ЦИФРОВИЗАЦИЯ НАЛОГОВ И АКЦИЗНАЯ РЕФОРМА УЗБЕКИСТАНА В ВТО	319
Дамир Рустамович Абдулов	
BANK TIZIMIDAGI ISLOHOTLAR SHAROITIDA LIKVIDLILIK RISKINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	324
Alimov Baxtiyor Murodovich	
BANK AUDITINING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI VA UNI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	335
Narziyev Xayotjon Azamatovich	
O'ZBEKISTON SUG'URTA SOHASIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH MASALALARI.....	343
Abdimuminova Saodat Taxirjonovna	
TO'QIMACHILIK SANOAT MAXSULOTLARI EKSPORT FAOLIYATI TAHLILI VA BRENDDA LIDERLIK TUSHUNCHALARI.....	352
Abdulazizova Xushnoza Nayabovna	

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНО-ПРАВОВЫЕ МОДЕЛИ УПРАВЛЕНИЯ ОТХОДАМИ НА ОСНОВЕ ОПЫТА РАЗВИТЫХ СТРАН И ВОЗМОЖНОСТИ ИХ АДАПТАЦИИ В УСЛОВИЯХ УЗБЕКИСТАНА.....	357
Д. Мейлиева	
O'ZBEKISTON AUDITORLIK TIZIMIDA KASBDOSHLAR TOMONIDAN BAHOLASH (PEER REVIEW) TIZIMINI JORIY ETISH ISTIQBOLLARI	361
Parpiyev Jaxongir Ilhomjonovich	
ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ И БОЛЬШИЕ ДАННЫЕ (BIG DATA) В УПРАВЛЕНЧЕСКИХ РЕШЕНИЯХ.....	366
Шарипов Бахтиёр Михлибаевич	
O'ZBEKISTONDA SUVGA BO'LGAN TALABNI VAQTLI QATORLAR ORQALI TAHLIL QILISH	375
Sarvar Mamasoliyev	
BOSHQARUV VA NAZORAT MAQSADLARIDA XARAJATLAR HISOBINI TASHKIL ETISH	383
Isomuxamedov Akbarjon Boxodir o'g'li	
MINTAQALAR BARQAROR RIVOJLANISHINI TA'MINLASHNING ASOSIY YO'NALISHLARI.....	389
Salomat NOROVA	
O'ZBEKISTON TURIZM BREND BOZORINING HOZIRGI HOLATI VA TENDENSIYALARI.....	394
Zufarov Akmal Gulamiddinovich	
INNOVATSION IQTISODIYOTDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARI SAMARADORLIGINI OSHIRISH METODOLOGIYASI.....	404
Qodirov Baxodirjon Tursunovich	
O'ZBEKISTON SOLIQ TIZIMINI MODERNIZATSIYA QILISHDA YAGONA INTERAKTIV DAVLAT XIZMATLARI PORTALINING O'RNI VA AHAMIYATI	408
Dehqonov G'ayratjon Raximovich	
OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA INNOVATSION HAMDA TIJORATLASHTIRISH MASALALARI	414
Inoyatov Mardonbek Mo'min o'g'li	
OLIY IQTISODIY TA'LIM ORQALI EKO-INNOVATSIYALAR VA "YASHIL" INVESTITSIYALARNI RAG'BATLANTIRISH MEKANIZMLARI: SIYOSIY VA INSTITUTSIONAL DOIRALAR	418
Xasanova Zarina Maxamadaliyeva	
XODIMLAR MALAKASINI OSHIRISH — ZAMON TALABI.....	427
Narzullaev Oybek Narzullaevich	
BUXGALTERIYA HISOBINI YURITISHDA JURNAL-ORDER SHAKLINING AHAMIYATI.....	433
Axmedjanov Abdufoto	
KENDALL VA SPEARMAN TARTIBIY KORRELYATSIYA KOEFFITSIYENTLARI ASOSIDA YASHIL IQTISODIYOT INDIKATORLARINING STATISTIK O'ZARO TA'SIRINI MODELLASHTIRISH	437
Muradov Rustamjon Sobitxonovich	
ИНТЕНСИВНЫЕ И ЭКСТЕНСИВНЫЕ ОГРАНИЧЕНИЯ В РЕГУЛИРОВАНИИ СПРОСА.....	442
Аминджанова Румейса Батыровна, Камилова Наргиза Абдукахоровна	
ИНКЛЮЗИВНЫЙ ПОДХОД В ТУРИЗМЕ: ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ И УЗБЕКСКАЯ ПРАКТИКА	445
Азимова Шахло Таировна	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA MOLIVAVIY HISOBOTNING XAQARO STANDARTLARIGA O'TISHNING HOLATI VA TAHLILI	450
Bayjanov Sarsengaliy Xalmuratovich	
UZUM EKSPORT QILUVCHI KOMPANIYALARDA YASHIL O'TISH JARAYONINI QO'LLAB-QUVVATLASH UCHUN EKO-MARKETING VA AYLANMA IQTISODIYOT TAMOIYILLARINI INTEGRATSIYALASH.....	454
Usmonova Diyora Mahmud qizi	
UMUMTA'LIM MAKTEBLARIDA XARAJATLAR SMETASI VA SHTATLAR JADVALINING TAHLILI: OPTIMALLASHTIRISH VA SAMARADORLIKNING YANGICHA USULLARI (NAMANGAN VILOYATI MISOLIDA)	461
Umarov Avzaljon Yodgorali o'g'li	
INVESTITSIYALARNING KIRIB KELISHIGA TO'SQINLIK QILUVCHI MUAMMOLARNI BARTARAF ETISH YO'LLARI.....	467
Alimova Dilafro'z Tohir qizi	

FARMATSEVTIKA KORXONALARIDA MOLIVAVIY HISOBOT SHAKLLARINI TAKOMILLASHTIRISH VA INVESTORLAR UCHUN AXBOROT OCHIQLIGINI TA'MINLASH	470
Turdikulova Gulshad Nurmamatovna	
ISHLAB CHIQRISH KORXONALARIDA MOLIVAVIY HISOBOTLARNING SHAFFOFLIGINI OSHIRISHDA MOLIVAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARINING AHAMIYATI.....	477
Uztemirov Alisher Aktam o'g'li	
INNOVATSION IQTISODIYOT SHAROITIDA SANOAT TARMOQLARI RAQOBATBARDOSHLIGINI TA'MINLASHGA YO'NALTIRILGAN BANDLIK TUZILMASINI OPTIMALLASHTIRISH	482
Tursunov Bekmuxammad Omonovich	
XORIY TAJRIBALARIDA SOLIQ BAZASINI ANIQLASH TARTIBI METODOLOGIYASINING MAVJUD METODLARI VA ULARNING XUSUSIYATLARI.....	489
Xalikchayeva Sadokat Ilxomjonovna	
IQTISODIY XAVFSIZLIKNING KONSEPTUAL ASOSLARI VA UNING MAMLAKAT IQTISODIYOTIDAGI O'RNI.....	496
Ramatillaev M.R.	
TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKLARINI SUG'URTALASH VA DIVERSIFIKATSIYA QILISH MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH	502
Eshboyev Shahobiddin Anorqul o'g'li	
TIJORAT BANKLARI O'RTASIDAGI RAQOBATNI BAHOLASH VA KUCHAYTIRISHNING ZAMONAVIY METODOLOGIYASI: O'ZBEKISTON TAJRIBASI.....	506
Qulmetov Mansurbek Ro'zmatovich	
XALQARO REYTING TASHKILOTLARINING OLIY TA'LIM MUASSASALARIGA TA'SIRI VA MAVJUD PLATFORMALAR.....	515
O'rozboyev Xayrulla Murodboy o'g'li	
TALABALAR MOTIVATSIYASINING MEKANIZMLARI: LOYIHA ASOSIDAGI TA'LIM TEKNOLOGIYALARIDA.....	523
Kasimova (Mulladjanova) Nasiba Azimdjanyovna	
ISH KUCHIDAN SAMARALI FOYDALANISH VA NORASMIY BANDLIKNI SOYADAN CHIQRISH BO'YICHA TAKLIFLAR ISHLAB CHIQISH	531
Pulatov Dilshod Xaqberdiyevich, Maxkamova Shaxlo Yulchiyevna, Absamatov Baxrom Danakulovich	
KASBIY TA'LIM MAZMUNIDA TA'LIM VA ISHLAB CHIQRISH INTEGRATSIYASINI RAG'BATLANTIRISH ORQALI O'RTA BO'G'IN KADRLAR TAYYORLASHNING JOZIBADORLIGINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	538
Tojiyev Sirojiddin Sayriddinovich	
O'ZBEKISTONDA TURIZM INFRATUZILMASINI BOSHQARISH TIZIMINING TURLARI VA SHAKLLARI.....	542
Muminova Mavjuda Sharifovna	
SUV RESURLARIDAN FOYDALANISHNI STRATEGIK BOSHQARISH SAMARADORLIGI MASALALARI	547
Kadirkhodjayeva Nilufar Rahmatullayevna	
MHXSGA MUVOFIQ ASOSIY VOSITALAR HISOBINI TASHKIL ETISH MASALALARI.....	552
Aliyev Sherzod Abdixomidovich	
ФАКТОРЫ ЭФФЕКТИВНОГО РАЗВИТИЯ ПРОИЗВОДСТВЕННОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ.....	558
Аллаева Г.Ж.	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH SHAROITIDA INVESTITSION MUHITNI YAXSHILASH YO'NALISHLARI	564
Irisqulova Munisa Akmal qizi	
TASHABBUSLI BUDJET JARAYONLARI DOIRASIDA 2024-YILDA AMALGA OSHIRILGAN ISHLAR TAHLILI	569
Xamidov Xabibullo Xikmatulla o'g'li	
MINTAQA SANOATIDA AHOLI JON BOSHIGA YAQQ O'ZGARISHINING DINAMIK TAHLILI.....	574
Nabiyev G'ulom Abdusalomovich	

INFRATUZILMAVIY INVESTISIYA LOYIHALARINI DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK ASOSIDA MOLIYALASHTIRISHDA RISKLARNI BOSHQARISHNING XORIJ TAJRIBALARI	583
Ergashev Axmadjon Maxmudjon o'g'li	
ПРОБЛЕМЫ ГЛОБАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ ЗЕЛЕНОГО ФИНАНСИРОВАНИЯ В ЭКОЛОГИИ.....	587
Максудова Шахиста	
PAHTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARINING INVESTITSION FAOLIGINI OSHIRISHNING ILMIY-USLUBIY JIHATLARI	593
B.Sh.Shadmanov	
ECONOMIC INDICATORS OF SUPPLY CHAIN EFFICIENCY IN UZBEKISTAN'S EXPORT SECTOR	597
Mukhammadiyaminova Shakhzoda Sherzodovna	
BUDJET TASHKILOTLARIDA BUDJETDAN TASHQARI MABLAG'LAR HISOBI VA ICHKI AUDITNI TAKOMILLASHTIRISH.....	602
Muxtorova Maftuna Salohiddin qizi	
RAQAMLASHTIRISH JARAYONIDA BANKLARNING XAVFSIZLIGI VA MOLIYAVIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING ILMIY-AMALIY ASOSLARI	607
Aliyeva Umidaxon Xusanboyevna	
XIZMATLAR SOHASI VA KAMBAG'ALLIK O'RTASIDAGI O'ZARO BOG'LIQLIK.....	611
Dawletmuratov Adilbay Mirzabaeovich	
PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF INDUSTRIAL CLUSTERS BASED ON THE PRINCIPLES OF A "GREEN ECONOMY"	615
Boboqulov Sanjar Baxronkulovich, Kamolov Oybek Faxriddin o'g'li	
ПЕРСПЕКТИВЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В СОВЕРШЕНСТВОВАНИИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СВОБОДНЫХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ЗОН В НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКЕ.....	620
Халимжанов Дилшод Эргашбекович	
YASHIRIN IQTISODIYOTNI INNOVATSION RIVOJLANISHDAGI O'RNI VA O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	626
Mavlyanov Muzaffar Yusupovich	
NAMANGAN VILOYATI TURIZM SOHASINING SO'NGGI YILLARDA RIVOJLANISHI VA STATISTIK TAHLILI	630
Kuymuratova Matlubaxon Abdimanabovna	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI EKSPORTINING IQTISODIY BARQARORLIGINI TA'MINLOVCHI OMILLAR TAHLILI	634
Faxriddinov Bahriddin	
INNOVATSION SHAROITDA TO'QIMACHILIK SANOATI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH	640
Sattarov Ilkhomjon Rahimjanovich	
IQLIM O'ZGARISHI SHAROITIDA SUV RESURSLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH YO'LLARI	645
Nurmatov Norbek Jo'rayevich	
MINTAQA LOGISTIK XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING INNOVATSION VA INSTITUTSIONAL ISTIQBOLLARI	652
Xalimov Javlonbek Shaxriyovich	
KORXONALARNING BANKROTLIK EHTIMOLINI SUN'IY INTELLEKT YORDAMIDA PROGNOZLASH	659
Zaynutdinov Ismoil Samariddin o'g'li	
АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ЦИФРОВИЗАЦИИ ФИНАНСОВЫХ РЫНКОВ	665
Шомуродов Равшан Турсункулович	
MEDIA LOYIHALARINI BOSHQARISH: O'ZBEKISTON OAV AMALIYOTI TAHLILI	673
Yo'ldosheva Dilobar Jaxongir qizi	
O'QITISH NATIJALARINI ZAMONAVIY BAHOLASH TAMOYILLARI	677
Abdullayeva Sanobar Berdiyevna, Xujakulov Shaxriyor Shokir o'g'li	
MALAYZIYADA PROGRESSIV VA INKLYUZIV ISLOMIY MOLIYA TIZIMINI RIVOJLANTIRISH: 2024-YIL TAJRIBASI VA NATIJALARI	681
Safarova Nasiba Gulmurod qizi	

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ ПРОВЕДЕНИЯ ПРОЦЕДУР ДЬЮ-ДИЛИДЖЕНС В АКЦИОНЕРНЫХ ОБЩЕСТВАХ.....	687
Прокудина Кристина Александровна	
HUDUDLARDA INVESTITSIYA SALOHİYATINI OSHIRISH YO'NALISHLARI	692
Xalilova Madinabonu Abduraxmon qizi	
LIZING MUOMALALARI HISOBINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH	701
Baxadirov Alisher Komilovich	
TIJORAT BANKLARINING JISMONIY SHAXSLAR DEPOZITLARI VA ULARNI OPTIMALLASHTIRISH YO'LLARI	705
Melikov Otabek Maxmadaminovich	
TIJORAT BANKLARIDA RAQAMLASHTIRISH VA EKOTIZIMNI RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI	711
Erkinova Feruza Najmitdinovna	
DAVLAT SEKTORIDA ICHKI NAZORAT TIZIMINI BAHOLASHDA SUN'IY INTELEKTDAN FOYDALANISH: XAVF YOKI IMKONIYAT	717
Ostonokulov Azamat Abduraimovich, Tadjiev Erkin Muxitdinovich	
SUN'IY VA KIMYOVIY TOLALARNING TO'QIMACHILIK SANOATIDA EKOLOGIK BARQARORLIKNI TA'MINLASHDAGI O'RNI	723
Raximov Furqat Jalolovich	
OLIY TA'LIM MASSASALARINING MOLIVAVIY RESURLARINI BOSHQARISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH.....	728
Mahmudov Akbar Abduraimovich	
TA'LIM XIZMATLARI BOZORINI TAKOMILLASHTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLAR.....	733
Abdullayev Suyun Artikovich	
O'ZBEKISTONDA AVTOMOBILSOZLIK KORXONALARIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARI: "UZAUTO MOTORS" AJ AMALIYOTI VA NATIJALARI.....	737
Allabergenov Azamat Joldasbayevich	
WAYS TO USE MARKETING DATA IN THE MANUFACTURING ENTERPRISE VALUATION PROCESS	742
Musayeva Shoirazimovna, Usmonova Dilfuza Ilkhomovna	
KICHIK SANOAT KORXONALARI O'RTASIDAGI ISHLAB CHIQARISH VA KOOPERATIV ALOQALAR HOLATI.....	747
Boyutrayev Olimjon Urayimovich	
BANK RISKLARI VA ULARNI TA'SIRINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISHDA STATISTIK HISOBOTLARNI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	753
Kamoldinov Sardorbek Maxamadsobir o'g'li	
O'ZBEKISTONDA AYOLLARNING ISH BILAN BANDLIGINI OSHIRISH IMKONIYATLARI	761
Eshqobulova Charos O'roq qizi	
O'ZBEKISTONNING BARQAROR RIVOJLANISH KONSEPSIYASI: TARIXIY MEROS VA ZAMONAVIY YASHIL TEXNOLOGIYALAR UYG'UNLIGI.....	766
Azimova Shohista Salohiddinova	
SOLIQ TIZIMIDA RAQAMLI MARKIROVKALANGAN TOVARLARNI RAQAMLASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH MUAMMOLARI	770
Muxammadov Nodir Karimovich	
BIZNES JARAYONLARINI OPTIMALLASHTIRISHDA "LEAN MANAGEMENT" TIZIMINI JORIY ETISHNING ILMIY ASOSLARI	775
Muhiddinov Ozodbek Ikromjon o'g'li, Shakirova Gulrux Po'latjon qizi, Ozodbek Musayev	
EXPANSION OF FINANCIAL OPPORTUNITIES FOR THE INTRODUCTION OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN ENTREPRENEURIAL ACTIVITY	779
Daniyarov Kuatbay	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASINING TURISTIK POTENTIALI UMUMIY TAVSIFI.....	783
Madaminova Sanobar Askarovna	

KICHIK BIZNES KORXONALARIDA EKSPORT MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQARISH KONSEPSIYASINI SHAKLLANTIRISH VA RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI.....	789
Boymirzayev Zokirjon Mashrabbboyevich	

KICHIK BIZNES KORXONALARIDA EKSPORT MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQUARISH KONSEPSIYASINI SHAKLLANTIRISH VA RIVOJLANTIRISH YO'NALISHLARI

Boymirzayev Zokirjon Mashrabboyevich

Namangan davlat texnika universiteti,
“Buxgalteriya hisobi” kafedrası dotsenti

E-mail: zokirjon123boymirzayev23@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada kichik biznes korxonalarining eksport mahsulotlari ishlab chiqarishdagi o'rni va ahamiyati tahlil qilinadi. Kichik biznes iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish va tashqi bozorlarni o'zlashtirishda muhim rol o'ynaydi. Tadqiqotda kichik biznes korxonalari uchun eksportga yo'naltirilgan ishlab chiqarishni rivojlantirishning asosiy omillari, istiqbollari va ularga ta'sir etuvchi omillar ko'rib chiqilgan. Shuningdek, kichik biznes korxonalari tomonidan eksport mahsulotlari ishlab chiqarish konsepsiyasi ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: kichik biznes, eksport mahsulotlari, diversifikatsiya, konsepsiya, eksport faoliyati, innovatsion infratuzilma, qo'llab-quvvatlash mexanizmlari.

Abstract. This article analyzes the role and importance of small businesses in the production of export products. Small businesses play an essential role in diversifying the economy and expanding foreign markets. The study examines the main factors, prospects and influencing conditions for the development of export-oriented production for small businesses. In addition, a concept for the production of export products by small businesses has been developed.

Key words: small business, export products, diversification, concept, export activities, innovation infrastructure, support mechanisms.

Аннотация. В данной статье анализируются роль и значение предприятий малого бизнеса в производстве экспортной продукции. Малый бизнес играет важную роль в диверсификации экономики и освоении внешних рынков. В исследовании рассмотрены основные факторы, перспективы и влияющие условия для развития экспортно-ориентированного производства малых предприятий. Также разработана концепция производства экспортной продукции предприятиями малого бизнеса.

Ключевые слова: малый бизнес, экспортная продукция, диверсификация, концепция, экспортная деятельность, инновационная инфраструктура, механизмы поддержки.

KIRISH

Kichik biznes korxonalarining eksport mahsulotlari ishlab chiqarishni yo'lga qo'yishlari uchun konsepsiya yaratish zarur. Konsepsiya so'zining turli jihatdan ma'nolari mavjud bo'lib, ular ichida iqtisodiyotga taalluqli mazmuni ham mavjud. “Konsepsiya” (lotinchadan conceptio — to'plash, birlashtirish) qarashlar, fikr yuritish, dunyoni tushunish va anglash usulini bildiradi. Konsepsiya qandaydir hodisalarni tushuntirish va tushunish usuli bo'lib, masalaning yechimi yo'llarini aniqlash tizimini ifodalaydi. Shu bilan birga, konsepsiya harakatlar strategiyasini ham belgilaydi. Demak, konsepsiya deganda, biror sohaga oid harakatlar, qarashlar, fakt va hodisalarni mantiqiy birlashtiruvchi tushunish tizimi, hamda ushbu soha faoliyatini amalga oshirishda qo'llaniladigan tamoyillar tizimi tushuniladi. Kichik biznes korxonalari tomonidan eksport mahsulotlari ishlab chiqarish konsepsiyasi — bu korxonalar oldiga qo'yilgan eksport mahsulotlari ishlab chiqarish maqsadiga erishish yo'lida qo'llaniladigan usullar va qarashlar majmuasidir. Ya'ni, kichik biznes korxonalari tomonidan belgilangan maqsadlarga erishish yo'llarini belgilovchi tizimdir.

Konsepsiya — eksport faoliyatini amalga oshirishdagi tamoyillar tizimini tartibga solishga yo'naltirilgan jarayon bo'lib, agar moliyaviy muomalalar tartibga solinmasa, ularning aniq qoidalari mavjud bo'lmasa, kishilar orasida kelishmovchiliklar yuzaga kelishi tabiiy. Demak, kichik biznes korxonalari tomonidan eksport mahsulotlari ishlab chiqarish konsepsiyasi quyidagi uch yo'nalishni o'z ichiga oladi (1–rasm):

Maqsadga erishish yo'lidagi qarashlar va tushunchalar**Maqsadlarga erishish yo'llari****Faoliyatni amalga oshirishdagi tamoyillar tizimi**

1-rasm. Kichik biznes korxonalari tomonidan eksport mahsulotlari ishlab chiqarish konsepsiyasi

Kichik biznes korxonalari oldiga qo'yilgan eksport mahsulotlari ishlab chiqarish maqsadiga erishish yo'lidagi barcha qarashlar va usullar majmuasi quyidagilarni o'z ichiga oladi: maqsadlarga erishish uchun vazifalarni aniqlash va ularni amalga oshirish yo'llari; eksport faoliyatini amalga oshirishdagi tamoyillar tizimi. Kichik biznes korxonalari oldiga qo'yilgan eksport mahsulotlarini ishlab chiqarish maqsadiga erishish yo'lidagi qarashlar aynan ushbu tamoyillar orqali ifodalanadi. Mavzuga oid adabiyotlar sharhi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

O'zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sub'yektlarining tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish orqali eksport imkoniyatlarini oshirish masalalari mamlakat iqtisodchi olimlari — M. Sharifo'jayev, S. G'ulomov, A. O'lmasov, A. Vaxobov, Sh. N. Zaynutdinov, S. K. Salayev, Sh. Ergashxodjayeva, U. V. G'afurov, D. A. Artiqova, D. S. Alimatova, M. Ibragimova, Sh. Yuldashev, N. J. Nosirova va boshqalarning ilmiy tadqiqotlarida o'rganilgan bo'lib, biz ushbu tadqiqotda mazkur olimlarning yondashuvlari va fikr-mulohazalarini tahlil qilib chiqdik.

Mazkur konsepsiya doirasida kichik biznes korxonalari tomonidan eksport mahsulotlari ishlab chiqarishni o'rganish uchun quyidagi tadqiqot metodologiyasi qo'llanilgan: nazariy tahlil orqali kichik biznesning eksport faoliyatiga oid mavjud ilmiy adabiyotlar, xalqaro tajriba va iqtisodiy modellar o'rganildi hamda eksport mahsulotlari ishlab chiqarishning kichik biznes rivojlanishiga ta'siri, asosiy tamoyillari va konseptual yondashuvlar tahlil qilindi. Statistik ma'lumotlar tahlili asosida esa milliy va xalqaro statistik ma'lumotlar orqali kichik biznesning iqtisodiyotdagi ulushi, eksport hajmi va tarkibi ko'rib chiqildi, O'zbekistondagi kichik biznes korxonalari faoliyati bo'yicha davlat organlari va xalqaro tashkilotlar tomonidan taqdim etilgan statistik hisobotlar o'rganildi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Kichik biznes korxonalari o'z faoliyati samaradorligiga erishish uchun sifatli va raqobatbardosh mahsulotlar ishlab chiqarishni yo'lga qo'yishi lozim bo'lib, buning uchun iqtisodiyotda ilm va innovatsiyalar rivojlanishi evaziga zamonaviy texnologiyalarni qo'shilgan qiymat zanjirlariga keng tatbiq etish, mehnat samaradorligini tubdan oshirish talab etiladi. Mamlakatimizda va xorijda ishlab chiqarilgan texnikalar va texnologiyalarni aniqlash, tahlil qilish va ular ichidan eng muqobilini tanlash kichik biznes korxonalari rahbarlari tomonidan qaror qabul qilish jarayonining muhim bosqichi sanaladi. Buning uchun eksport faoliyatini amalga oshirish zarur bo'lib, mazkur faoliyatda konsepsiya va reja muhim o'rin tutadi. Konsepsiya maqsadlarga erishishning asosiy yo'nalishini belgilab bersa, reja ushbu yo'nalishning bosqichlarini ajratadi va bajarishning aniq yo'llarini ko'rsatadi. Maqsadlarga erishish yo'llarini belgilashda kichik biznes korxonalari tashqi iqtisodiy munosabatlarga kirishib, eksport amallarini bajarish maqsadini qabul qilgan bo'lsalar, eksportga mo'ljallangan mahsulotlar ishlab chiqarish konsepsiyasi ushbu maqsadlarga erishish usullarini aniqlaydi, ularni amalga oshirishda qo'llaniladigan usullarni ko'rsatadi hamda strategiyalarni shakllantirishga xizmat qiladi.

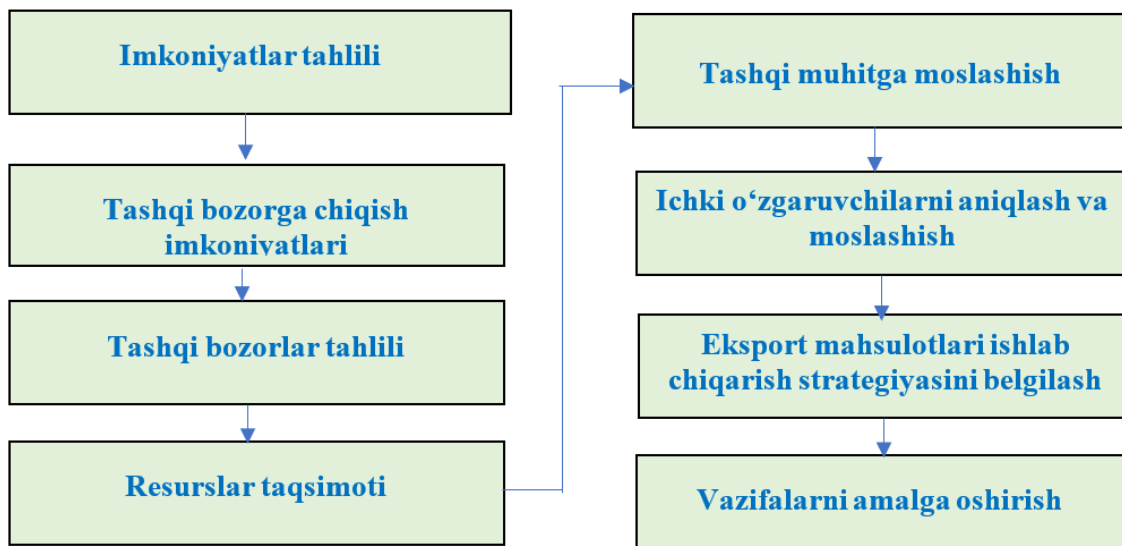
Eksportga mo'ljallangan mahsulotlar ishlab chiqarish konsepsiyasi eksport amallarini bajarish maqsadiga erishishga yordam beradigan qarorlar va harakatlar tizimidan iborat bo'lib, harakatlar tizimi quyidagi ketma-ketlikda amalga oshiriladi: imkoniyatlar tahlili, tashqi bozorga chiqish imkoniyatlarini aniqlash, tashqi bozorlar tahlili, resurslar taqsimoti, tashqi muhitga moslashish, ichki o'zgaruvchilarni aniqlash va ularga moslashish, eksport mahsulotlari ishlab chiqarish strategiyasini belgilash hamda vazifalarni amalga oshirish.

TAHLIL VA NATIJALAR

Mazkur tadqiqot doirasida kichik biznes korxonalari tomonidan eksport mahsulotlari ishlab chiqarish bo'yicha quyidagi asosiy tahlillar o'tkazilib, natijalar aniqlangan: kichik biznes subyektlarining eksportdagi ulushi milliy iqtisodiyotning umumiy eksport hajmiga nisbatan cheklangan bo'lsa-da, ularning eksport salohiyati yuqori; kichik biznes korxonalari asosan oziq-ovqat mahsulotlari, to'qimachilik, qo'lda tayyorlanadigan buyumlar va agrar mahsulotlar eksportida faol ishtirok etmoqda; kichik biznes korxonalari ko'pincha eksport uchun yetarli moliyaviy resurslarga ega emas; ko'pgina korxonalar ishlab chiqarish jarayonida zamonaviy texnologiyalarni qo'llay olmayapti, bu esa mahsulot sifatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi; mahsulotlarning xalqaro sertifikatlariga ega emasligi eksportni cheklaydi; eksport jarayonida tashish xarajatlarining yuqoriligi va logistika tizimining zamon talablari darajasida rivojlanmaganligi ham ushbu yo'nalishda qo'shimcha to'siq bo'lmoqda.

Eksportni rag'batlantirish quyidagi omillar orqali ta'minlanishi mumkin: davlat qo'llab-quvvatlovi – eksportga yo'naltirilgan kichik biznes korxonalari uchun soliq imtiyozlari va subsidiyalar berish samarali ekanligi aniqlangan; innovatsion mahsulotlar ishlab chiqarish – innovatsion mahsulotlar xalqaro bozorlarda ko'proq talabga ega bo'lib, ular orqali eksport hajmini oshirish mumkin; klaster yondashuvi – kichik biznes korxonalari birlashib klasterlar shaklida faoliyat olib borishi umumiy xarajatlarni kamaytirib, eksport salohiyatini oshiradi. Kichik biznes korxonasi o'z imkoniyatlari doirasida harakatlarni amalga oshirishi mumkin. Shu sababli eksportga mo'ljallangan mahsulotlar ishlab chiqarish konsepsiyasi asosida amalga oshiriladigan harakatlar tizimida birinchi navbatda imkoniyatlar tahlili o'tkaziladi.

2-rasm. Eksportga mo'ljallangan mahsulotlar ishlab chiqarish konsepsiyasi asosida amalga oshiriladigan harakatlar tizimi.

Agar imkoniyatlar yetarli bo'lmagan taqdirda kichik biznes korxonalari biznes-rejani qayta tuzib, yetishmayotgan imkoniyatlarni yaratishga intiladilar va zarur hollarda tashqi yordamdan, ya'ni kreditlar tizimidan foydalanadilar. Kichik biznes korxonalarining eksportga mo'ljallangan mahsulotlarni ishlab chiqarish konsepsiyasi bu yo'nalishdagi barcha masalalarni o'z ichiga qamrab oladi hamda ularning amalga oshirilishini ta'minlaydi. Mazkur konsepsiya o'zgaruvchan bo'lib, uning o'zgarish jarayoni barcha boshqaruv funksiyalarini "soyabon" sifatida qamrab oladi. Ushbu konsepsiya va uni amalga oshirish jarayoni kichik biznes va tadbirkorlik korxonasi xodimlarini boshqarishga asos yaratadi. Hozirgi vaqtdagi o'zgarishlar, iqtisodiyotning globallasuvi, ilm-fanning jadallik bilan rivojlanishi sharoitida kelajakdagi muammo va vaziyatlarni bashorat etishning asosiy vositalaridan biri – eksport mahsulotlari ishlab chiqarish konsepsiyasidir. U kichik biznes korxonasi nimaga erishmoqchi ekanligini, uning harakat yo'nalishlari va maqsadlarini aniqlashga yordam beradi.

Kichik biznes korxonalari tomonidan eksport mahsulotlarini ishlab chiqarish konsepsiyasi ularning rahbarlari qabul qilgan harakat va qarorlar yig'indisi bo'lib, korxonani o'z maqsadiga erishish uchun strategiyani samarali amalga oshirishga yo'naltiradi. Mazkur konsepsiyaning vazifasi kichik biznes korxonalarida eksportga mahsulot ishlab chiqarish sohasidagi yangi loyiha va o'zgarishlarni zarur darajada ta'minlashdan iborat. Ushbu konsepsiyani amalga oshirish jarayonida kichik biznes korxonalaridagi resurslarni taqsimlash amalga oshiriladi. Bu jarayonda chegaralangan tashkiliy resurslar – fondlar, tanqis bo'lgan boshqaruv qobiliyatlari va texnologik tajriba taqsimlanadi. Kichik biznes korxonalari tomonidan eksport mahsulotlarini ishlab chiqarish konsepsiyasining muhim tashkiliy qismi – ichki va tashqi muhitni o'rganishdir.

O'rganish natijasida kichik biznes korxonalarining tashqi muhit bilan aloqalarini yaxshilaydigan strategik harakatlarni amalga oshirish bo'yicha strategiya qabul qilinadi. Kichik biznes korxonalari tashqi qulay sharoitlar va xavflarni o'rganishi shart, chunki tijoratda foyda ko'rish ehtimoli bilan birga zarar ko'rish ehtimoli ham mavjud. Tijoratda insonning mehnati, mahorati va atrof-muhitdagi tabiiy omillar foyda yoki zarar ko'rishiga ta'sir qiladi. Savdogar foyda ko'rishga umid qilgan holda, zararga uchrash ehtimolini ham bo'yniga olib ish boshlaydi. Shu sababli ular tashqi muhit sharoitlariga qarab o'z strategiyasini samarali muvofiqlashtirishni ta'minlashi lozim.

3. Eksport faoliyatini amalga oshirishdagi tamoyillar tizimi. Kichik biznes korxonalari eksportga mo'ljallangan mahsulotlar ishlab chiqarish konsepsiyasida bu faoliyatni amalga oshirishdagi tamoyillar tizimi muhim o'rin tutadi. Ma'lumki, har qanday faoliyat ma'lum qonun va tamoyillarga asoslanadi. Jumladan, kichik biznes korxonalarida eksportga mo'ljallangan mahsulotlar ishlab chiqarish faoliyati ham tegishli qonunlar va tamoyillarga bo'ysunadi.

Hozirgi vaqtdagi kichik biznes va tadbirkorlik faoliyati ushbu faoliyat amalga oshirilayotgan jamiyat qonunlari tizimiga asoslanadi. Eksportga mo'ljallangan mahsulotlar ishlab chiqarish faoliyatini amalga oshirish jarayonida nazariy asoslarni hisobga olmasdan, nazariy jihatdan tushunmasdan hamda ilmiy jihatdan asoslanmagan holda biron-bir masalani hal etish yoki qaror qabul qilish maqsadga muvofiq emas. Aks holda, bu yo'nalishda qabul qilinayotgan qarorlarning samarasi pasayishi, eksportga mo'ljallangan mahsulotlar o'rniga sifatsiz va raqobatga mos kelmaydigan mahsulotlar ishlab chiqarilishi, hatto ushbu faoliyatning umuman samara keltirmasligi yoki kichik biznes korxonalari uchun salbiy holatlar yuzaga kelishi mumkin. Kichik biznes korxonalarida amalga oshirilayotgan tashqi iqtisodiy faoliyatda shu yo'nalishdagi qonun-qoidalar qanchalik mukammal va izchil foydalanilsa, ushbu korxonalardagi ishlab chiqarish va mehnat jarayoni shunchalik yuqori darajada samarali bo'ladi. Hozirgi vaqtda eksportga mo'ljallangan mahsulotlar ishlab chiqarish jarayonini tashkil etish va boshqarishga taalluqli qonunlarni hisobga olmaslik jamiyat uchun kutilmagan salbiy oqibatlariga olib keladi. Savdogar xarajat qilib, odamlarga kerakli mollarni olib keladi, saqlaydi va boshqa xizmatlarni bajaradi. Jarayonlarning qonunlarga asoslanishini e'tiborsiz qoldirish, bu qonunlarni hisobga olmaslik yoki yetarli darajada e'tibor bermaslik faoliyat yakunida inqirozni yuzaga keltirishi mumkin. Tadbirkorlar ushbu haqiqatni yaxshi bilishlari va hisobga olishlari zarur.

Hozirgi iqtisodiyotning globallashuvi sharoitida va turli xavflar mavjud bo'lgan vaziyatlarda nazariy asoslar hamda qonunlarni birinchi darajali muhim omillar sifatida baholash lozim. Bu qonunlar qatorida barcha faoliyat uchun umumiy bo'lgan qonunlar bilan birga, ayrim faoliyat turlari uchun mavjud bo'lgan qonunlar ham mavjud. Eksportga mo'ljallangan mahsulotlar ishlab chiqarish faoliyatida jamiyat rivojiga xos umumiy qonunlar bilan bir qatorda, tashqi iqtisodiy faoliyatgagina tegishli bo'lgan o'z qonunlari va tamoyillari mavjud. Ushbu qonunlarni faoliyat jarayonida hisobga olish va ularga amal qilishni tashkil etish mumkin. Ularga amal qilingan taqdirda eksportga mo'ljallangan mahsulotlar ishlab chiqarish jarayoni samarali faoliyat bo'la oladi. Buni O'zbekiston Respublikasi eksportida tayyor mahsulotlar ulushining 70% dan oshib ketganida ham kuzatish mumkin. Raqamlar shundan dalolat beradiki, hozirgi kunda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sohasida barcha band aholining 77,9% mehnat qilmoqda. Eksportga mo'ljallangan mahsulotlar ishlab chiqarish faoliyatini uning qonun-qoidalar va tamoyillarini hisobga olmasdan olib borish samarasizlik sari qo'yilgan qadam bo'ladi. Eksportga mo'ljallangan mahsulotlar ishlab chiqarish faoliyatining ushbu xususiy qonunlarida tadbirkorlik faoliyatini amalga oshirish obyekti va subyekti o'rtasidagi obyektiv, o'ta muhim, ma'lum darajada takrorlanadigan, nisbiy, turg'un, aniqlik va mohiyat bilan umumiy bog'lanish hamda aloqadorliklar o'z ifodasini topadi. Bu umumiy bog'lanish va aloqadorliklar ma'lum shart-sharoitlarda voqealar rivojining yo'nalishi va xususiyatini belgilab beradi. Eksportga mo'ljallangan mahsulotlar ishlab chiqarish faoliyati uning barcha darajalarida barcha uchun majburiy bo'lgan me'yor, qoida, tamoyil va moyilliklar orqali ta'riflanadi va ifodalanadi. Eksportga mo'ljallangan mahsulotlar ishlab chiqarish faoliyati tamoyili deganda kichik biznes va tadbirkorlik faoliyati bilan shug'ullanayotgan rahbarlar faoliyatining umumiy asosini tashkil etuvchi qonun-qoidalar to'plami tushuniladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mazkur tadqiqotda kichik biznes korxonalari tomonidan eksport mahsulotlari ishlab chiqarishni rivojlantirish masalalari keng o'rganildi. O'tkazilgan tahlillar asosida quyidagi asosiy xulosalar chiqarildi: Kichik biznes korxonalari mamlakatning iqtisodiy diversifikatsiyasi va bandlikni oshirishda muhim rol o'ynaydi, ular eksport faoliyati orqali xalqaro bozorlar bilan integratsiyani kuchaytirishi mumkin. Zamonaviy texnologiyalarni qo'llamaslik, xalqaro standartlarga mos kelmaslik, moliyaviy resurslarning cheklanganligi va rivojlanmagan logistika tizimi eksport faoliyatini cheklayotgan omillar sirasiga kiradi. Xalqaro bozorda muvaffaqiyat qozonish uchun mahsulotlarning yuqori sifatli, innovatsion va raqobatbardosh narxlarda bo'lishi talab etiladi. Eksportni rag'batlantirishga qaratilgan dasturlarni kengaytirish hamda kichik biznesni moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini rivojlantirish zarur.

Kichik biznes korxonalariga zamonaviy texnologiyalarni joriy etish uchun imtiyozli kreditlar va grantlar taqdim etilishi, innovatsion mahsulotlar ishlab chiqarish uchun ilmiy tadqiqot institutlari va xususiy sektor o'rtasida

hamkorlikni kuchaytirish muhim ahamiyatga ega. Kichik biznes uchun xalqaro standartlar asosida sertifikatlash tizimini soddalashtirish va tezkor xizmatlarni yaratish, mahsulotlarni sertifikatsiyalash jarayonini moliyaviy qo'llab-quvvatlash orqali ularning eksport salohiyatini oshirish mumkin. Eksportga mo'ljallangan mahsulotlar uchun maxsus logistika markazlari va transport koridorlarini tashkil etish hamda eksportga yo'naltirilgan startap loyihalarni qo'llab-quvvatlash uchun davlat va xususiy hamkorlik dasturlarini yo'lga qo'yish kichik biznesning raqobatbardoshligini yanada mustahkamlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi "2022–2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi PF-60-son farmoni. <https://lex.uz/ru/docs/-5841063>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 27-dekabrda "Eksportni qo'llab-quvvatlash chora-tadbirlarining Jahon savdo tashkiloti bitimlariga muvofiq lashtirilishi munosabati bilan O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ayrim hujjatlariga o'zgartirishlar kiritish, shuningdek, ba'zilarini o'z kuchini yo'qotgan deb hisoblash to'g'risida"gi PF-228-son farmoni. <https://lex.uz/docs/-7283095>
3. Boymirzayev Z. M. "Kichik biznes va tadbirkorlik sub'ektlari tomonidan ishlab chiqarilgan mahsulotlarni xorijga eksport qilish imkoniyatlari va mexanizmlari". Aktuar moliya va buxgalteriya hisobi ilmiy jurnali, Vol. 4 No. 05 (2024). <https://finance.tsue.uz/index.php/afa>
4. Boymirzayev Z. M. "Kichik biznes korxonalari eksport mahsulotlari ishlab chiqarish konsepsiyasi". Muhandislik va iqtisodiyot jurnali, elektron nashr, 262-bet, №5, 2024-yil. <https://muhandislik-iqtisodiyot.uz>
5. Boymirzayev Z. M. "Tadbirkorlik sub'ektlari eksport faoliyatining o'ziga xos xususiyatlari". Ta'lim tizimida ijtimoiy-gumanitar fanlar jurnali, ISSN 2181-7286, 5/2025.
6. Boymirzayev Z. M. "Kichik va o'rta biznes korxonalarini eksport tovarlar ishlab chiqarish strategiyalarining mohiyati va o'ziga xos xususiyatlari". Ta'lim tizimida ijtimoiy-gumanitar fanlar jurnali, 4-son, TDTU, 2021-yil sentyabr (OAK), B. 23–28.
7. Собиров О. Кичик бизнес ва хусусий тadbirkorlikda бухгалтерия ҳисоби ва ҳисоботларини халқаро стандартлар асосида такомиллаштириш. Монография. Наманган, 2022.
8. Sobirov O. Boshqaruv hisobida mas'uliyat markazlarini tashkil etish masalalari. 2024.
9. Hakimov B. J., Alimov B. B., Xolmirzayev U. A., Polatov A. X. Iqtisodiy tahlil nazariyasi. Toshkent: "Iqtisod-Moliya", 2013.
10. Abdulazizovich X. U. B. "Bilimlar iqtisodiyoti shakllanishining ustuvor yo'nalishlari". Journal of New Century Innovations, 74(2), 65–70, 2025.
11. Abdulazizovich X. U. B. Moliyaviy aktivlar hisobini yuritishda xalqaro standartlar qoidalarini qo'llash masalalari. Ilmiy monografiya. Toshkent, 2023.
12. Ишимбаев Р. Н., Холмирзаев А. Х. "Цифровизация малого и среднего предпринимательства в Узбекистане". Экономика и социум, (7 (86)), 304–307, 2021.
13. Kholmirzaev A. "Ways of small business development". Asian Journal of Multidimensional Research (AJMR), 9(11), 162–167, 2020.
14. Kholmirzaev A. K. "Criteria and directions of development of small business activities". Academia: An International Multidisciplinary Research Journal, 11(6), 730–735, 2021.
15. Xapizovich X. A. "Directions of Poverty Reduction Based on the Development of Small Business and Private Entrepreneurship in Uzbekistan". Best Journal of Innovation in Science, Research and Development, 2(12), 632–636, 2023.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 11

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>